

KORXONALARNI RIVOJLANTIRISH DASTURINI ISHLAB CHIQUISH VA AMALGA OSHIRISHDA INVESTITSİYALARNING ROLI

Mo'minova Kanizaxon Yo'ldashali qizi

Qo'qon universiteti o'qituvchisi

mominovakaniza@gmail.com

MAQOLA HAQIDA

Qabul qilindi: 24-mart 2023-yil

Tasdiqlandi: 26-mart 2023-yil

Jurnal soni: 10

Maqola raqami: 14

DOI: <https://doi.org/10.54613/ku.v10i10.908>

KALIT SO'ZLAR/ Ключевые слова/

keywords

investitsiya, korxonalar, rivojlantirish dasturlari, innovatsiya, texnologiya, strategiya.

ANNOTATSIYA

Maqolada korxonalarini rivojlantirish dasturini ishlab chiqish va amalga oshirishda investitsiyalarning roli qandayligi, ularni bu jarayondagi ijobiy va salbiy tomonlari haqida so'z yuritiladi. Ushbu mavzu yuzasidan bir qator tadqiqotchilar tomonida olib borilgan ilmiy izlanishlar va ularning tahlili bayon qilinadi. Shuningdek tadqiqotni olib borish jarayonidagi Statistik ko'rsatkichlarni tahlil qilishda O'zbekiston Respublikasining statistika portali statistik ma'lumotlaridan foydalanilgan. Korxonalarini rivojlantirish dasturini ishlab chiqish va amalga oshirishda investitsiyalarning roli qay darajada ekanligini aniqlash maqsadida O'zbekiston hududida faoliyat olib boruvchi korxonalar menejerlarining fikri o'rganilgan. Menejerlarni bu savollarga bergan javoblari maqolaning natijalar qismida bayon qilindi. Maqolaning ohirida muallif tomonidan korxonani rivojlantirishda investitsiyalarning rolini oshirish uchun bir nechta muhim tavsiyalar berib o'tilgan.

Kirish. O'tgan yillar davomida korxonalarining o'sishi va rivojlanishini rag'batlantirish uchun turli tashabbus va yondashuvlar qo'llanildi. XX asr boshlarida mamlakatlar sanoatlashtirishga e'tibor qarata boshlashdi, hukumatlar infratuzilma, ishlab chiqarish tarmoqlari va inson kapitalini rivojlantirishga sarmoya kiritishga boshlashdi. Investitsiyalar tadbirkorlik sub'yektlarining o'sishini qo'llab-quvvatlash, innovatsiya va tadbirkorlikni rag'batlantirish, yangi ish o'rinlarini yaratish uchun zarur moliyaviy resurslarni taqdim etadi. Korxonaning investitsiya faoliyati uning natijalari va rivojlanish maqsadlari bilan belgilanadi, shuningdek, uning ishlab chiqarish faoliyatining kelajakdagi imkoniyatlarini belgilaydi¹.

Individual darajada, investitsiyalar tadbirkorlarga o'z bizneslarini boshlash yoki kengaytirish uchun yordam beradi. Bu aholi va ularning oilalari uchun yangi ish o'rinlari, daromadlar va turmush darajasini oshirishga olib keladi.

Jamoa darajasida korxonalarini rivojlantirish dasturlariga investitsiyalar ijtimoiy hamjihatlikka va qashshoqlikni kamaytirishga yordam beradi. Mahalliy tadbirkorlikni rag'batlantirish orqali ushbu dasturlar iqtisodiy zarbalarga dosh berishga qodir bo'lgan barqaror jamoalarni shakllantirishga yordam beradi.

Milliy nuqtai nazardan, korxonalarini rivojlantirish dasturlariga investitsiyalar yanada kengroq iqtisodiy ta'sir ko'rsatadi. Kichik va o'rta korxonalar yangi ish o'rinlari yaratish, innovatsiyalar va iqtisodiy o'sishga katta hissa qo'shmoqda.

Investitsiyalar va tadbirkorlikni rivojlantirish sohasidagi nufuzli shaxslardan biri Bangladeshda Grameen bankiga asos solgan Muhammad Yunusdir. Yunus mikromoliyalash tushunchasini kiritdi, aholining kam ta'minlangan qatlamiga o'z biznesini boshlash imkoniyatini berish uchun kichik kreditlar beradi. Uning sa'y-harakatlari barqaror va inkluziv rivojlanishni yaratish uchun investitsiyalar salohiyatini namoyish etdi².

Korxonalarini rivojlantirish dasturlariga investitsiyalar o'z navbatida ham ijobiy ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Korxonalarini rivojlantirish dasturlariga investitsiyalarning ijobiy ta'siridan biri bu yangi ish o'rinlari yaratishdir. Investitsiyalar o'sish salohiyati yuqori bo'lgan sanoat va tarmoqlarga kiritilsa, yangi ish o'rinlari yaratiladi. Bu nafaqat ishsizlik darajasini pasaytiradi, balki qashshoqlikni kamaytirish va iqtisodiy imkoniyatlarni kengaytirishga ham hissa qo'shadi. Bundan tashqari, investitsiyalar innovatsiyalar va texnologiyalar transferini rag'batlantirishi mumkin. Korxonalar moliyalashtirilsa, ular tadqiqot va ishlanmalarga sarmoya kiritishlari, yangi texnologiyalarni o'zlashtirishlari va mahsulot yoki xizmatlarini yaxshilashlari mumkin. Bu raqobatbardoshlik, mahsuldorlik va yangi bozorlarga kirish qobiliyatini oshirishga olib keladi.

Kiritilishi mumkin bo'lgan investitsiyalarning salbiy tomoni shundaki, investitsiyalar ba'zan ijtimoiy va ekologik nuqtai nazardan ko'ra foyda olishni birinchi o'ringa qo'yishi mumkin. Bu mehnatni ekspluatatsiya qilish yoki atrof-muhitning vaqt o'tishi bilan

yomonlashuvi kabi axloqsiz amaliyotlarga olib kelishi mumkin. Yana bir mumkin bo'lgan salbiy jihat - bu tashqi investitsiyalarga haddan tashqari ishonish xavfi hisoblanadi. Bunda rivojlanayotgan mamlakatlar xorijiy kapitalga qaram bo'lib qolishlari mumkin, bu esa ularni o'zgaruvchan global moliyaviy bozorlar oldida zaif holga keltiradi. Mahalliy investitsiya salohiyatini rivojlantirish va mahalliy investorlarning korxonalarini rivojlantirishga hissa qo'shishi uchun qulay shart-sharoitlarni yaratish muhim ahamiyatga ega.

Adabiyotlar tahlili. Kemerovo davlat universiteti filiali Novokuznetsk instituti kafedra mudiri Nikolay Inokentievich Novikov hamda shu universitet o'qituvchisi Galina Vasilevna Novikova tomonidan yozilgan "Korxonani rivojlantirish dasturini amalga oshirishda investitsiyalarning roli va ularning shakllanishi" ushbu maqolada korxonalarini rivojlantirish dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirishda investitsiyalarning ahamiyati haqida so'z yuritiladi³.

Maqolada investitsiya jarayoni tadbirkorlik sub'yektlarining rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatishi, ularning mablag'larini shakllantirishga xizmat qilishi ta'kidlangan. Shuningdek, ular korxonalarining investitsiya faoliyati uchun amortizatsiya ajratmalarining rolini muhokama qiladi. Mualliflar tadqiqotlari davomida investitsiyalarni shakllantirish manbalarini taqdim etadilar va korxonalarining o'z mablag'lari hisobidan investitsiyalarni shakllantirishning asosiy manbai sifatida amortizatsiya fondining ahamiyatini ko'rib chiqadilar. Ularni fikricha "amortizatsiya siyosatini takomillashtirish maqsadida mahsulot, ish, xizmatlarni sotishdan tushgan tushumning bir qismini uni bankdagi hisob raqamiga kelib tushgan paytdagi korxonaning markazlashgan amortizatsiya hisobiga o'tkazish maqsadga muvofiq bo'lar edi. amortizatsiya mablag'larini bank hisobvarag'ida saqlash tartibi depozit hisobvarag'iga o'xshash bo'lishi kerak. Ushbu taklifni amalga oshirish mahsulot va xizmatlarni sotishdan olingan har bir rubldan hisoblangan amortizatsiya miqdoriga teng bo'lgan tegishli ulushni ushlab qolishni ta'minlaydi."

Maqolada ta'kidlanishicha, ko'pchilik sanoat korxonalarini eskirgan uskunalar muammosiga duch kelmoqdalar, bu esa korxonalarining asosiy fondlari ishonchligining yuqori darajada eskirishiga va yomonlashishiga olib keladi. Mualliflar rivojlanayotgan korxonalar uchun investitsiyalarni jalb qilish va investitsiya faoliyati jarayonida moliyaviy muvozanatni saqlash zarurligini ta'kidlaydilar⁴.

A.Zigunova va N.Shevkunovlar tomonidan yozilgan "Transporting iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash tizimida korxonaning investitsiya siyosati" nomli maqolada korxonaning izchil rivojlanishi uchun moddiy bazani yaratish jarayonida transport va investitsiyalarning iqtisodiy xavfsizligining va o'zaro bog'liqligini o'rganadilar.

Mualliflarni fikricha, "Investitsiyalar moddiy-texnika bazasini yangilashga, ishlab chiqarish hajmini oshirishga va faoliyatning yangi turlarini rivojlantirishga yordam beradi, bu esa o'z navbatida korxonaning yuqori iqtisodiy xavfsizligini ta'minlaydi." Maqolada

¹ Роль инвестиций и их формирование для реализации программы развития предприятия. Новиков Н.И.2014

² <https://www.britannica.com/topic/Grameen-Bank>

³ "Korxonani rivojlantirish dasturini amalga oshirishda investitsiyalarning roli va ularning shakllanishi" Galina Vasilevna Novikova

⁴ Роль инвестиций и их формирование для реализации программы развития предприятия. Новиков Н.И.2014

korxonadan tashqi manbalardan investitsiyalarni jalb qilishning turli usullari, masalan, banklardan kreditlar olish, garovga qo'yilgan kreditlash, biznes sheriklari va boshqa tashkilotlardan jalb qilingan mablag'lar, shuningdek, davlat-xususiy sheriklik va boshqa vositalar orqali maqsadli moliyalashtirish imkoniyatlari haqida bayon qilingan.

Mualliflarning ta'kidlashicha, samarali investitsiya siyosati korxonaning strategik rivojlanishi va iqtisodiy xavfsizligini mustahkamlashning asosi hisoblanadi. Investitsiya faoliyati samaradorligini baholashning turli usullari, shu jumladan statik va dinamik usullar tasvirlangan. Statik usullarda pul qiymatining vaqt o'tishi bilan o'zgarishiga ta'sir etuvchi omillar hisobga olinmaydi, dinamik usullar esa bu omillarni hisobga oladi. Mualliflar dinamik usullardan foydalanishni tavsiya etadilar, masalan, sof joriy qiymat, diskontlangan to'lov muddati, daromadning ichki darajasi va shu kabilar. Mualliflar korxonaning investitsiya siyosatini shakllantirish murakkab jarayon bo'lib, tashqi va ichki muhitni tahlil qilishni, investitsiyalarning ustuvor yo'nalishlarini tanlashni va baholashning samarali usullaridan foydalanishni talab qiladi, degan xulosaga kelishadi⁵.

Tadqiqotchilar Gennadiy Aleksandrov va Galina Skvortsova tomonidan yozilgan "Korxonalarning investitsion jozibadorligi va sanoat mintaqalarining barqaror rivojlanishi" nomli maqolada barqaror rivojlanish uchun iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik muammolarni muvozanatli hal etish zarurligini ta'kidlaydilar. Mualliflar maqolada korxonalarning investitsion jozibadorligiga ta'sir qiluvchi iqtisodiy, ma'muriy, huquqiy, resurs, texnik, ijtimoiy va ekologik xarakterdagi cheklolar va tahdidlarni diagnostika qilish va baholashning universal usulini taklif qiladilar. Shu bilan bir qatorda maqolada, ekologik, ijtimoiy va siyosiy muammolarning iqtisodiy ta'sirini baholash muammolari, shuningdek, keng ko'lamli migratsiya va mojarolar xavfi muhokama qilinadi.

Mualliflarning qayd etishicha, "barqaror rivojlanishga erishish uchun iqtisodiy o'sish, ijtimoiy taraqqiyot va atrof-muhit sifatini muvozanatlash zarur. Investitsiyalarning ijobiy qaytishini ta'minlash uchun korxonalarda barqaror amaliyotlarni joriy etish muhimligi" ta'kidlanadi. Maqolada mintaqaviy darajada korxonalarning investitsion jozibadorligini belgilovchi omillarni diagnostika qilish va baholash metodologiyasi va usuli taklif qilingan. Mualliflar investitsiyalar hududni barqaror rivojlanishga o'tkazishga qaratilgan bo'lishi kerak, deb faraz qiladi va bu sohada adekvat investitsiya qarorlarini qabul qilish usulini taklif qiladi⁶.

Tadqiqot metodologiyasi. Korxonalarni rivojlantirish dasturini ishlab chiqish va amalga oshirishda investitsiyalarning roli haqida bir

qancha ilmiy tadqiqotchilarning tadqiqot materiallari o'rganildi va tahlil qilindi.

Statistik ko'rsatkichlarni tahlil qilishda O'zbekiston Respublikasining statistika portali statistik ma'lumotlaridan foydalanildi hamda taqqoslash, qiyoslash va so'rovnomalar o'tkazish metodlaridan keng foydalanildi.

Korxonalarni rivojlantirish dasturini ishlab chiqish va amalga oshirishda investitsiyalarning roli qay darajada ekanligini aniqlash maqsadida O'zbekiston hududida faoliyat olib boruvchi korxonalar menejerlarning fikri o'rganildi. Ularga quyidagi savollar bilan murojat qilindi.

1. Sizning biznesingiz qaysi turdagi investitsiyalarni (moliyaviy, moddiy, nomoddiy) eng ustuvor deb hisoblaydi?
  2. Investitsiya dasturlarini amalga oshirishda qanday qiyinchiliklarga duch kelasiz?
  3. Korxonani rivojlantirish dasturlarini ishlab chiqishga sarmoya kiritishdan qanday foyda ko'rasiz?
  4. Korxonani rivojlantirish dasturlariga sarmoya kiritish qaroriga qanday omillar ta'sir qiladi?
  5. So'nggi yillarda korxonani rivojlantirish dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirishga kiritgan sarmoyalaringiz qanchalik muvaffaqiyatli bo'ldi?
- Anketa yopiq savollarni o'z ichiga oladi. So'rovdan to'plangan ma'lumotlar muallif tomonidan statistik dasturiy ta'minot yordamida tahlil qilindi.

Tadqiqot natijalari. Jahon tajribasidan ma'lumki, investitsiyalar iqtisodiyotga turlicha shaklda, ya'ni tadbirkorlikning bevosita investitsiyasi shaklida yoki kredit, moliyaviy investitsiya shakllarida qo'yilishi mumkin. Respublikamiz iqtisodiyotiga jalb qilingan investitsiyalarning aksariyat qismini hukumat kafolati asosida kiritilgan chet el kredit liniyalari tashkil etadi. Bugungi kunda respublikamiz iqtisodiyotiga bevosita ishlab chiqarishni rivojlantirishga qaratilgan, erkin, xususiy xorij kapitalini jalb etish samaralidir.⁷ Respublika iqtisodiyotiga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish faoliyati samaradorligini oshirish, xorijiy investorlarni mamlakatimiz imkoniyatlari va salohiyati to'g'risida xabarador qilish, xorijiy investitsiyalarni jalb etish va o'zlashtirish sohasida davlat va xo'jalik boshqaruvi organlari, mahalliy ijro hokimiyati organlari faoliyatini muvofiqlashtirishni yaxshilash maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 29-apreldagi PQ-4300 sonli "Respublika iqtisodiyotiga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish mexanizmlarini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori qabul qilindi.

(1-jadval)

Asosiy kapitalga xorijiy investitsiya va kreditlar hajmi (mlrd.so'm)⁸.

Klassifikator	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Jami
O'zbekiston Respublikasi	54,4	47,3	42	29,3	40,8	38	40,6	292,4
Qoraqalpog'iston Respublikasi	35,2	62,8	37,9	34,3	39,1	39,9	38	287,2
Andijon viloyati	67,6	65,6	47,8	38,2	47,6	37,4	36,1	340,3
Buxoro viloyati	39,5	20,6	35,5	28,9	38,3	31	32,6	226,4
Jizzax viloyati	62,9	55,4	44,3	22,5	20,9	32,2	33,4	271,6
Qashqadaryo viloyati	53,5	39,1	33,6	22,2	21,6	32,7	38,3	241
Navoiy viloyati	50	46,5	37,1	15,7	25,8	28,6	38,8	242,5
Namangan viloyati	50,9	49,9	29,7	29,4	41,9	36,7	38,4	276,9
Samarqand viloyati	76,3	68,4	57,5	38,5	53	41	32,5	367,2
Surxondaryo viloyati	58,7	50	34,9	15,7	23,7	29,4	33	245,4
Sirdaryo viloyati	41,2	38,7	34,9	20,4	29,9	19,6	10,8	195,5
Toshkent viloyati	58,6	51,4	51	38,6	51,6	45,4	46,5	343,1
Farg'ona viloyati	61,8	67,9	46,1	34,7	43,3	41,7	38	333,5
Xorazm viloyati	70,5	64,5	49,1	32,8	41,2	45,8	48,3	352,2
Toshkent shahri	56,1	52,8	49,7	36,6	54	44,7	55,1	349

⁵ Enterprise's investment policy in the system of ensuring economic security of transport. A. Ziginova, N. Shevkunov. 2020.

⁶ Investment attractiveness of enterprise and sustainable development of industrial region. G. Aleksandrov.

G. Skvortsova. 2021.

⁷ Ishlab chiqarish tarmoqlari samaradorligini oshirishda investitsiyalardan foydalanishning nazariy va iqtisodiy asoslari. Sh.Z. Safoevna, B.D. Olimovna. 2022.

⁸ O'zbekiston Respublikasining statistika portali.

Yuqoridagi (1-jadvalda) O'zbekiston Respublikasiga 2016-2022-yillar mobaynida xorijiy investitsiya va kreditlar hajmi haqida ma'lumotlar viloyatlar kesimida keltirib o'tilgan. Unga ko'ra 2016-2022-yillar oralig'ida Sirdaryo viloyatiga jami 195,5 mlrd.so'mlik,

Buxoro, Qashqadaryo, Navoiy, Surxondaryo viloyatlariga 226-246 mlrd.so'mlik, Andijon, Farg'ona, Toshkent, Xorazm, Samarqand viloyatlari hamda Toshkent shaharlarida 334-367 mlrd.so'mlik investitsiyalar kiritilgan.

(2-jadval)

Iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha asosiy kapitalga xorijiy investitsiya va kreditlar hajmi (mlrd.so'm).

Klassifikator	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi	189,8	623,5	5496,2	6739,9	7659,4	5067
Tog`-kon sanoati va ochiq konlarni ishlash	9735,5	7452	15112,2	15313,7	13781,3	13044,9
Ishlab chiqarish sanoati	2533,5	6003,9	28125,2	38845,5	36283,1	45376,7
Qurilish	12,1	91,4	3575,2	4100,6	5744	5336,3
Professional, ilmiy va texnik faoliyat	10,2	260,1	529,9	725,6	1569,8	1665,5
Boshqarish bo'yicha faoliyat va yordamchi xizmatlar ko'rsatish	7,1	23,9	134,1	451,7	251	201,3
Davlat boshqaruvi va mudofaa; majburiy ijtimoiy ta'minot	99	139,5	1035,7	591,2	83,1	324,7
San'at, ko'ngil ochish va dam olish	0,7	1005,5	1701,4	85,6	336,2	607,3
Boshqa turdagi xizmatlar ko'rsatish	11,1	5,2	29,9	531	1970,5	460,1
Elektr, gaz, bug` bilan ta'minlash va havoni konditsiyalash	391,1	10546	16883,3	7139,6	12670,5	16651,8
Suv bilan ta'minlash; kanalizatsiya tizimi, chiqindilarni yig'ish va utilitatsiya qilish	277,4	855,7	1138,6	988,2	1615,4	2547,3
Axborot va aloqa	1490	430	1351,2	1765,4	2121,5	1505,8
Moliyaviy va sug`urta faoliyati	2,2	5,8	8,2	38,4	479	1182,5
Tashish va saqlash	1463,8	1654	3615,8	3192,5	6996,5	7135,1
Yashash va ovqatlanish bo'yicha xizmatlar	23,7	8,2	1489,6	844,4	2301,9	537,4
Ugurji va chakana savdo; motorli transport vositalari va mototsikllarni ta'mirlash	68,4	615,2	2649,8	4232,8	3520,1	3010,7
Ko'chmas mulk bilan operatsiyalar	174,4	167,9	665,2	2063,2	975	5331,2
Ta'lim	141,2	32	39,9	286,4	331	472,6
Sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish	515,4	234,6	1855,8	1823,1	2681,9	3406

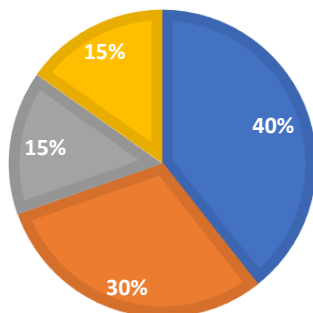
Yuqoridagi (2-jadvalda) O'zbekistondagi iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha asosiy kapitalga xorijiy investitsiya va kreditlar hajmi ko'rsatib o'tilgan. Unga ko'ra 2017-2022-yillar oralig'ida eng kam ya'ni 1069-1303 mld.so'mlik investitsiyalar boshqarish bo'yicha faoliyat va yordamchi xizmatlar ko'rsatish hamda ta'lim sohasini rivojlantirish uchun jalb qilingan. Investitsiyalarni jalb qilish va kredit hajmi bo'yicha yuqori o'rinlarda turgan tog`-kon sanoati va ochiq konlarni ishlash sohasiga 74439,6 mlrd.so'm, ishlab chiqarish sanoatiga 157167,9 mlrd.so'mlik investitsiya va kreditlar jalb qilingan⁹.

Mamlakatimizda ishlab chiqarish sanoatini rivojlantirish uchun korxonalar va tashkilotlarga kiritilayotgan bunday ko'p miqdordagi investitsiyalar ularni faoliyatini takomillashtirishda qay darajada muvaffaqiyatli bo'lganligini aniqlash maqsadida, O'zbekiston Respublikasida faoliyat ko'rsatuvchi 33 ta korxonalar tanlab olindi hamda korxonalar menejerlariga so'rovnomalar yuborildi. Anketalar yopiq savollarni o'z ichiga oladi. So'rovdan to'plangan ma'lumotlar statistik dasturiy ta'minot yordamida tahlil qilinib, ulardan quyidagicha natijalar olindi.

⁹ O'zbekiston Respublikasining statistika portali.

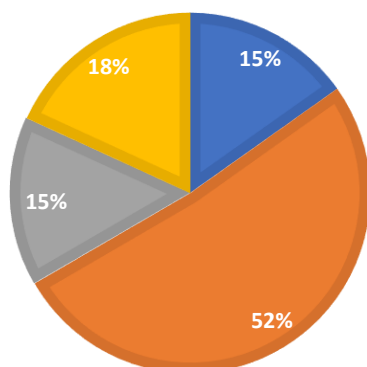
Sizning biznesingiz qaysi turdagi investitsiyalarni (moliyaviy, moddiy, nomoddiy) eng ustuvor deb hisoblaydi? 33 ta so'rovnoma

- Moliyaviy investitsiyalar (aksiyalar, obligatsiyalar va boshqa moliyaviy vositalarga investitsiyalar)
- Moddiy investitsiyalar (uskunalar, ko'chmas mulk, boshqa moddiy aktivlarga investitsiyalar)
- Nomoddiy investitsiyalar (ilmiy-tadqiqot, kadrlar tayyorlash, brendingga investitsiyalar)
- Barcha turdagi investitsiyalar

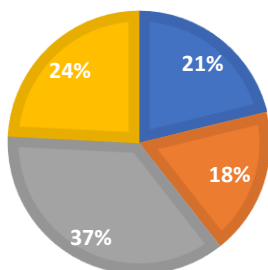
Investitsiya dasturlarini amalga oshirishda qanday qiyinchiliklar duch kelasiz? 33 javob

- Moliyalashtirishning yetishmasligi
- Investitorlarni topish va jalb qilishdagi qiyinchilik
- Investitsiyalar bilan bog'liq yuqori risklar
- Investitsiyalarni samarasiz boshqarish

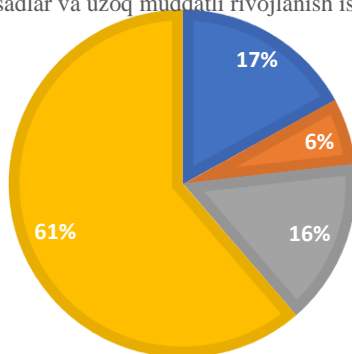
Korxonani rivojlantirish dasturlarini ishlab chiqishga sarmoya kiritishdan qanday foyda ko'rasiz? 33 ta javob

- Raqobatbardoshlik va bozor ulushini oshirish
- Operatsion samaradorligini oshirish va xarajatlarni kamaytirish
- Ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish va ishlab chiqarish hajmini oshirish
- Mahsulot yoki xizmatlar sifatini oshirish va mijozlar ehtiyojini qondirishni oshirish

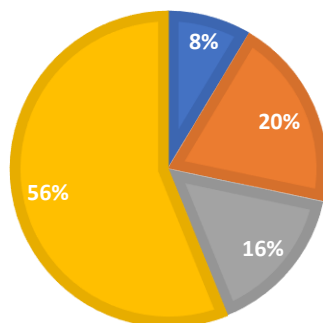
Korxonani rivojlantirish dasturlariga sarmoya kiritish qaroriga qanday omillar ta'sir qiladi? 33 ta javob

- Korxonaning hozirgi moliyaviy holati
- Bozor tendentsiyalari va raqobat muhiti
- Texnologik innovatsiyalar va avtomatlashtirish imkoniyatlari
- Strategik maqsadlar va uzoq muddatli rivojlanish istiqbollari

So'nggi yillarda korxonani rivojlantirish dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirishga kiritgan sarmoyalaringiz qanchalik muvaffaqiyatli bo'ldi? 33 ta javob

- Ular bizning kutganimizdan oshib ketdi va sezilarli natijalarga erishdi.
- Ular juda muvaffaqiyatli bo'lib chiqdi va belgilangan maqsadlarga erishishga olib keldi
- Ular qisman muvaffaqiyatli bo'ldi, lekin hamma loyihalar ham mo'ljallangan natijalarga erisha olmadi
- Ular muvaffaqiyatsiz bo'ldi va kutilgan daromad keltirmadi

10

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib aytganda, investitsiyalar korxonalarni rivojlantirish dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Investitsiyalar yangi ish o'rinlari yaratish, innovatsiyalar va texnologiyalar transferiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Korxonani rivojlantirish uchun kiritilgan investitsiyalar uni ishlab chiqarish faoliyatining kelajakdagi imkoniyatlarini belgilaydi. Korxonalarni rivojlantirish dasturlariga investitsiyalar ta'sirini individual, jamoa va milliy darajalarda ko'rish mumkin. Investitsiyalar tadbirkorlarga o'z bizneslarini boshlash va kengaytirish uchun imkoniyat yaratadi. Shu bilan bir qatorda mamlakatda istiqomat qiluvchi aholini bandlik darajasini oshirishga va turmush faoliyatini yaxshilashga olib keladi. Korxonalarni rivojlantirish dasturlariga investitsiyalar o'z navbatida ham ijobiy ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Korxonalarni rivojlantirish dasturlariga investitsiyalarning ijobiy ta'siridan biri bu yangi ish o'rinlari yaratishdir. Kiritilishi mumkin bo'lgan investitsiyalarning salbiy tomoni esa, investitsiyalar ba'zan ijtimoiy va ekologik nuqtai nazardan ko'ra foyda olishni birinchi o'ringa qo'yishidir. Bu mehnatni ekspluatatsiya qilish yoki atrof-muhitning vaqt o'tishi bilan yomonlashuvi kabi axloqsiz amaliyotlarga olib kelishi mumkin.

Korxonani rivojlantirishda investitsiyalarning rolini oshirish uchun aniq rivojlanish strategiyasi, investorlar bilan uzoq muddatli munosabatlar o'rnatish, innovatsiyalarga sarmoya kiritish va sotish bozorlarini kengaytirish muhim ahamiyatga ega hisoblanadi.

Investitsiyalarni jalb qilishdan oldin korxonani rivojlantirishning aniq strategiyasini ishlab chiqish kerak. U kelajak uchun maqsadlar, rejalar va prognozlarini o'z ichiga olishi kerak. Bu investorlarga biznes qanday imkoniyatlarni taqdim etishini va investitsiya orqali qanday natijalarga erishish mumkinligini tushunishga yordam beradi. Shuningdek investorlar bilan ishonchli munosabatlar o'rnatish va hamkorlikning butun davri davomida ular bilan aloqani saqlab turish muhim hisoblanadi. Buning uchun investorlarga moliyaviy natijalar, maqsadlarga erishish va investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha rejalar haqida muntazam hisobot berish ishonchni saqlash va hamkorlikni mustahkamlashga yordam beradi.

Korxonani raqobatbardoshligini oshirish uchun innovatsiyalar va texnologik rivojlanishga investitsiya kiritish darkor. Ishlab chiqarish faoliyati jarayonida yangi texnologiyalardan foydalanish, jarayonlarni avtomatlashtirish va innovatsiyalar ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirishga yordam beradi, bu esa ko'proq

¹⁰ Statistika ko'rsatkichlar muallif tomonidan tayyorlandi.

investorlar e'tiborini jalb qiladi. Korxonani rivojlantirishda sotish bozorlarini kengaytirish imkoniyatlarini ham hisobga olish kerak. Investitsiyalar marketing tadqiqotlari, yangi mahsulot va xizmatlarni ishlab chiqish, shuningdek, yangi mijozlar va sheriklarni jalb qilishga qaratilgan bo'lishi mumkin. Savdo bozorlarini kengaytirish savdo hajmini oshirishga yordam beradi va korxonaning barqaror o'sishini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Роль инвестиций и их формирование для реализации программы развития предприятия. Новиков Н.И.2014.
2. Enterprise's investment policy in the system of ensuring economic security of transport. A Zigunova , N Shevkunov. 2020.
3. Investment attractiveness of enterprise and sustainable development of industrial region. G. Aleksandrov, G. Skvortsova. 2021.

Foydalanilgan internet saytlari.

1. O'zbekiston Respublikasining statistika portali-
[https://.stat.uz](https://stat.uz)

Korxonani rivojlantirishda investitsiyalarni rolini oshirish bu doimiy jarayon hisoblanadi. Bu korxonani rahbari va menejerlaridan investor ishonchini saqlab qolish, taraqqiyotni namoyish etish va bozor sharoitlariga moslashish uchun doimiy harakat talab qiladi. Ushbu tavsialarni umumiy investitsiya strategiyaga kiritish orqali investitsiyalarning kompaniyani rivojlanishidagi rolini oshirish va uning uzoq muddatli muvaffaqiyat imkoniyatlarini yaratish mumkin.

4. Ishlab chiqarish tarmoqlari samaradorligini oshirishda investitsiyalardan foydalanishning nazariy va iqtisodiy asoslari. Sh.z. Safoevna, B.D. Olimovna. 2022
5. Investitsiya faoliyatining iqtisodiy mohiyati va uning xususiy sektordagi o'rni. R.X. Saidakbarov.2023.
6. Xorijiy investitsiyalarning milliy iqtisodiyotini rivojlantirishda tutgan o'rni va ahamiyati. Mamatov Sirojiddin Asomiddinovich. 2021

2. So'rovnomani yaratish uchun statistik dasturiy ta'minot-
<https://docs.google.com>
3. O'zbekiston qonunchiligi-<https://lex.uz>